

ASMINDRUP KIRKE

Lidt om Kirkens gamle Inventar og dets Istandsættelse.

Ved Peter Kr. Andersen.

Ved Istandsættelsen af Altertavle, Alterbord og Prædikestol i Asmindrup Kirke ved Holbæk, som fandt Sted i Forsommeren 1928, er disse Inventargenstandes Historie blevet klarlagt, og selv om denne Historie næppe udskiller sig synderligt fra andet samtidigt Kirkeinventars Historie, saa er det dog kun meget faa Steder, at der er foretaget Istandsættelser af den Art, at Inventarets Historie gennem Tiderne er blevet oplyst.

Alle de tre nævnte Inventargenstande har, som saa godt som alt Kirkeinventar fra gammel Tid, staaet med kraftige Farver og Forgyltning, men det har her faaet Lov til at staa mærkværdig længe med de oprindelige Farver. Først omkring ved Aar 1800 er de blevet overmalet første Gang, og de gamle Farver har da været en Del ødelagte. Man har malet det hele over med et Par graa og graagrønne Toner med meget spinkel Marmorering i alle flade Felter, men ellers uden særlig Prydelse af nogen Art. — Det maa antages, at Tavlens oprindelige Midterbillede, som har været malet paa en Træplade, er blevet siddende i Tavlen til de nævnte graa Farver, dog kan det ogsaa godt have været overmalet som de nedenævnte Malerier i Sidefelterne. Først omkring ved Aar 1850 har Altertavlen faaet et nyt Maleri i Midterfeltet, og man har da kastet det gamle Felt bort. — Det Maleri, man har faaet, er malet af Digteren B. S. Ingemanns Hustru, Lucie Mandix, som begavede ikke saa faa af Dan-

marks Kirker med slige Alterbilleder, hvis Figurer allesammen ligner hinanden. Man kan finde disse Billeder i flere sjællandske Kirker, men ogsaa saa langt borte som i Gedsted i Vesthimmerland, og i Bøvling Valgmenighedskirke

har man haft Fru Ingemanns Malerier til Altertavler. Det maa dog tilføjes, at man i begge de nævnte Kirker har faaet bedre Malerier i den nyere Tid. Da Altertavlen i Asmindrup fik dette Maleri i Midtfeltet -- det forestiller Kristus og den blod-sottige Kvinde -- har den øvrige Del af Tavlen, hvoraf Midtfeltet jo kun er en relativt mindre Del, faaet en ny Omgang graa

Asmindrup Kirke. Alteret.

Farve. Dog har alle flade Felter faaet en ultramarineblaa Farve, hvorpaa Indskrifter med Guldbogstaver. Nærmere op imod vor egen Tid er hele Tavlen blevet »egetræsmalet«.

Alterbordet havde kun faaet et Lag graa Maling og de oprindelige Malerier var sparet for Overmalingen, men Prædikestolen havde hele Tiden faaet de samme Omgange som Altertavlen.

Disse forskellige Farvelag er blevet klarlagt ved den stedfundne Istandsættelse af Inventaret, og da hvert af de graa Farvelag havde en ret tyk, ensartet Undermaling, er der blevet fjernet — ikke mindre end fem Lag Maling for at komme ind til det ældste Lag. Som det fremgaar af det foranstaaende havde de senere Lag Maling saa lid^t Interesse som muligt, men ganske betydeligt mere havde

Asmindrup Kirke. Alterbordsforside.

det ældste Lag, saavel paa Altertavle som Prædikestol. Foruden den rige Farvevirkning paa Rammeværk og Billedskærerarbejde er der paa Altertavlen i fire smaa Felter jævnsides med Tavlens Midtfelt fremdraget Malerier af de fire Dyder: Tro, Haab, Kærlighed og Retfærdighed. Hertil hører de tre andre »Kardinaldyder« Klogskab, Styrke og Maadehold, som er malet i Alterbordets Fyldinger. Malerierne forestiller Kvindeskikkelser, som holder Symboler for de nævnte Dyder. I to smaa Felter paa Tavlens Fodstykke er fremdraget Malerier af Kristus og Sct. Peder. Kristus fremstillet som »Salvator mundi«. Verdens Frelser med Verdenskuglen i venstre Haand og velsig-

nende oprakt højre Haand. I et stort Felt mellem de sidstnævnte Malerier er fremdraget Skriftstedet fra Johs. 3,16, skrevet paa Latin med Guldbogstaver paa sort Bund. Dette Felt sidder lige under Tavlens Midtfelt og i et lille Felt ovenover dette er fremdraget Skriftstedet: »Jesu Christi, Guds Søns Blod gør os rene af alle Synder« paa Dansk, ogsaa med Guldbogstaver paa sort Bund. Disse to Skriftsteder tyder meget stærkt paa, at der oprindelig har været et Korsfæstelsesbillede i Tavlens Midtfelt. Altertavlens Topstykke har to smaa Felter og heri er fremdraget to Adelsvaaben, tilhørende Lensmanden paa Holbæk Slot i Aarene 1620—27, den tyske Adelsmand, Alexander Rabe von Papenheim og hans Hustru Regitze af den danske Adelslægt Grubbe. Ved Vaabnene staar Navnebogstaverne A-R-V-P og R-G. Altertavlen har Aarstallet 1624 skaaret i Fodstykkets Gesims, og naar Lensmandens Vaaben findes paa den, betyder det, at Kirken har været Kongens, som jo efter Reformationen overtog alle Landets Kirker, og Lensmanden har som Kongens — nu vilde vi sige Statens — Repræsentant paa en eller anden Maade været medvirkende, — ja, maaske eneraadende ved Altertavlens Anskaffelse og Stafferingen af den.

Af de her nævnte Malerier, Vaaben og Indskrifter var kun et Par Malerier noget beskadigede, og de er nu alle istandsat saadan, at saa vidt muligt kun Hullerne er udbedret, men iøvrigt er Farverne de oprindelige. Alt den øvrige Del af Altertavlen er malet op paany; kun enkelte Steder kunde lidt gammel Farve bevares.

Altertavlen er samhörrende med en Del Altertavler paa Holbækegnen. Om den Snedker og Billedskærer, som har lavet den, vides intet; man kan kun sammenstille en Del Arbejder, som utvivlsomt er lavet af den samme Mand. Paa Grundlag heraf kan det siges, at han har været jævnt dygtig for sin Tid, men staaet betydelig over Billedskærerne i vor Tid. Han har været paavirket af samtidige Værksteder i Roskilde, men har næppe boet der. I 1620

har han lavet Altertavlen til Søndersted Kirke, i 1622 til Grandløse, i 1624 til Asmindrup, i 1625 til Buttrup, som ogsaa har Alex. Rabe v. Papenhejms og Regitze Grubbes Vaaben, men her er de udskaarne paa Fodstykket. I 1625 har han ogsaa lavet Altertavlen til Tudse Kirke og i 1626 Tavlen til Jordløse Kirke. Han har rimeligvis lavet endnu mere, som foreløbig ikke er bestemt henført til hans Gruppe af Arbejder.

Asmindrup Kirkes Prædikestol er et nok saa fint Arbejde som Altertavlen. Dens Listeprofiler og Søjler er finere end Tavlens, og den er mere velafvejet i Former og Opbygning. I dens øverste Felter staar med udskaarne Bogstaver: VERBAVM DOMINI MANET IN ÆTERNAVM ANNO DOMINI 1602. Prædikestolen har faaet de samme Omgange med Maling som Altertavlen, og ved at fjerne disse Lag fremkom i dens største Felter nogle smukt malede Adelsvaaben. Det er 4 Ahne-Vaaben, tilhørende Jost Vasspyd til Søggaard. Vaabnene er i Rækkefølge saaledes: Ulfeld, Vasspyd, Brockenhus og Kaas og er henholdsvis Mødrene, Fædrene, Farmødrene og Mormødrene. Ulfeld-Vaabnet er en »Valrav« i Skjoldet og en Ulv paa Hjælmen. Vasspyd: 3 »Vaser« Spyd i Skjoldet, Brockenhus: Skjoldet delt af lodret Linie og 3 Roser paa Delingslinien, Kaas: i Skjoldet en Sparre. Vaabnene er mærkelige derved, at de er udført mest med Guld og Sølv, skønt hvert Vaaben jo har sin Farve. Kun Kaas-Vaabnet havde den røde Sparre paa hvid Bund, som det skal være. Men dette Vaaben, som sidder nærmest Vinduet, var blevet opmalet en Del, fordi det tidlig er blevet ødelagt ved at sidde nær Væg og Vindue, og har mulig oprindelig ogsaa kun haft Sølv og Guld. Vaabnene staar paa en mørk, dybgrøn Bund og er nydeligt malet. Over hvert Vaaben er malet et sammenslynget IHS., Kristi Monogram: Jesu Homini Salvator, Jesus, Menneskenes Frelser. Det er meget almindeligt, at man finder dette Kristi Monogram ovenover Adelsvaaben, naar de er malet paa Kirke-

inventar, og der ligger muligvis nok den Tanke deri, at selv om man satte sit Mærke, saa skulde Kristi Mærke dog staa øverst. I Stolens nederste Felter er fremdraget Skriftsteder, skrevet med smaa, fine, gotiske Bogstaver i Guld paa blaa Bund. De er paa Dansk, og et af dem er det samme, som staar paa Latin i Stolens øverste Felser: Herrens Ord bliver evindeligt. I det fjerde af de nederste Felser stod dog intet Skriftsted, men kun Bogstaverne R-S-P, som sikkert betyder Rasmus Sørensen, Pastor. R. S. var Præst i Asmin-

Asmindrup Kirke. Prædikestolen.

drup i den lange Aarrække fra 1563—1618, altsaa ogsaa paa den Tid, Prædikestolen anskaffedes. Stolens Søjler og Listeprofiler havde en Staffering med Guld og Sølv og Farver, som nu er kommet frem og opmalet, medens Vaabenfelterne er behandlet som Malerierne i Altertavlen.

Ved det ene af Vaabenskjoldene stod nederst paa Feltet Aarstallet 1604, og Stolen er altsaa først malet et Par Aar efter, at den er lavet. Fra gamle Kirkeregnskaber véd man forøvrigt, at det kostede omtrent lige saa meget at lade saadan et Stykke Kirkeinventar male som at faa det lavet af Snedker og Billedskærer. Derfor er det intet Under, at man ofte har maattet lade gaa et Par

Aar eller mere, før man turde tage en ny, stor Udgift. Men males skulde saadanne Arbejder, og der er derfor ikke noget mere misforstaaet end det, man en Tid gjorde, nemlig at ætse al Maling bort af saadan gammelt Kirkeinventar. Det vil fremgaa af ovenstaaende Beskrivelse af, hvad der er fundet paa Inventaret i Asmindrup Kirke, at der er gaaet Værdier og interessante Ting til Grunde de Steder, hvor man har faaet Kirkeinventaret rensat for Farve.

Af andet gammelt Inventar har Asmindrup Kirke et meget gammelt Krucifix, som hænger i Taarnet. Det er et »Lægmandskrucifix«, som har været anbragt i Korbuen mellem Kor og Skib. Det er derfor ret stort, men Korset er meget ødelagt. Krucifixet stammer fra den katolske Tid, rimeligvis fra før Aar 1300. En Dør, som fører fra Vaabenhuset ind i Kirken har en Indskrift, som beretter, at den er bekostet af Jost Vasspyd Anno 1604. Øverst i Kirken staar 4 gamle Stolegavle fra ca. 1640. De er en Del udskaarne, og har der ned igennem hele den lille Kirke været Stolegavle af samme Slags, selv om de har været mindre rigt udstyret med Billedskærerarbejde, saa maa det meget beklages, at man har kastet dem bort og erstattet dem med saa simple og smagløse Stole som dem, der nu findes. Men det er jo ikke det eneste Sted i Holbækegnens Kirker, man har præsteret sligt!

Vore Fædre har ofret meget af Tid og Penge paa Kirkerne, og vi har utvivlsomt i Kirkerne vore største nationale Kulturværdier. Hvor fattigt vilde vort Land ikke være, hvis vi ikke havde dem. De er til mange Tider blevet vanrøgtet og daarligt behandlede, hvad jo f. Eks. den tidligere Behandling af Inventaret i Asmindrup Kirke viser. Der har jo kun ved dets Anskaffelse været ofret noget paa det. Vor Tid er mere villig til at ofre paa Kirkerne end den nærmest foregaaende Tid har været, men der er endnu langt tilbage til, at det er en bestemt Regel, at til Guds Hus er det bedste ikke for godt, for saadan burde det jo være.